

~~80-26~~
~~87-106~~

E 143/2

Igar barátsággal

Tanév elején — tanév végén

1938 október 8

1939 június 10

Dr. Erdős Károly egyetemi ny. r. tanár igazhirdetése
a debreceni m. kir. Tisza István-Tudományegyetem istentiszteletein.

Uram, lássunk!

Alapige: Lukács ev. 18. r. 41. v.: (Jézus megkérdezte a jerikói vaktól:)
„Mit akarsz, hogy cselekedjem veled?
Az pedig így szólt: Uram, hogy lássak.“

Keresztyén Atyámfiai! Istennek csodálatos adománya a szem, a látás. Ezzel szerzünk leghamarabb, legközvetlenebbül tudomást a világról; ez által lépünk be mimagunk is a világba. Milyen rettenetes érzése lehet annak, aki nem lát?! Még rettenetesebb az, amikor az ép szemmel bíró ember nem lát. S ha a jerikói vak koldusnak az volt a legforróbb és egyetlen vágya, hogy lásson, mi sem vagyunk másként. És most, amikor a tanév elején így szól hozzánk szent ígéje által az Úr: Mit akartok, hogy cselekedjem veletek? csak ezt felelhetjük: *Uram, hogy lássunk.*

*

Lássunk tisztán, lássuk a helyzetet, amely gyöngült erőink, nagy bűneink, kevés munkánk és sok mulasztásunk következménye. Mert ugyan láttunk-e tisztán, amikor a fajunkról volt szó? Megláttuk-e, hogy mi közülök valók vagyunk és mi csak addig élünk, míg a fajunk erős? Szerettük-e fajunkat, dolgoztunk-e érte úgy, amint megérdemli?! Bizony a lelki erőt, a hitet nem rőveltük kellőleg, az igazságot nem szolgáltattuk megfelelőleg, a nyomort, a betegség okát nem szüntettük tőlünk telhetőleg, a tiszta látást nem segítettük elő. Pedig nem lehet virágzó a gyökértelen fa, és nem teremhet gyümölcsöt, ha szétágazó, erős gyökéret nem táplálja.

Lássuk a világhelyzetet, ha szinte csak ebből a szűk körből is, amelybe zárva vagyunk. Tusakodásunk van a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen (Ef 6₁₂), amelyek az igazságot hátterbe szorítják úgy, hogy az erkölcsi erő senyved, „érzi a nyomort, melyet a becsület válla hord“. Lássuk tisztán, hogy a bűn fennen hordja fejét, mert az ember az Istentől áldásul kapott észet nem építésre, nem segítségre, hanem rontásra, pusztításra használja elannyira, hogy még az elképzelése is borzalmas.

Lássuk meg tisztán, hogy új eszmeáramlatok akarják elhomályosítani Isten kinyilatkoztatását, amely az evangéliomban közel kétezred éve világlik. Az istenadta világosságot a közömbösség untató ködével borítják be; az új irányzatokat, amelyek az evangéliom egy-egy tanítását egyoldalúlag hangoztatják, fölébe helyezik az egyetemes, az egyetlen igazságnak és ezeket gondolják a boldogság alapjainak, ezek hirdetőit teszik meg a jövő prófétaivá és papjaivá. Ha pedig egyes csoportok Isten beszédére hívatkoznak, annak szövétnekével nem egyszer a maguk hatalmi törekvése előtt egyengetik az ösvényt.

Amikor emitt háború, amott félelem, (2 Kor 7s), mindenütt zűrzavar, meg kell látnunk világosan a felelősségünket. A bajokat nekünk kell megoldani, akik élen állunk, élen haladunk, akik vezetünk és vezetni fogunk. Megérdemelnők a szolgaságot, ha a vezetés felelősségét nem vállalnók. S ha nem is vagyunk jobbak apáinknál, de apáink bűnét, bukását el kell kerülnünk és el is lehet kerülnünk, csak lássunk.

Lássuk meg, hogy a baj abban van, hogy még mindig a régi ruhához akarjuk varrni az új posztót, a régi tömlőkbe akarjuk tölteni az új bort. A régi ruha utána szakad, a régi tömlő szétreped. Lássuk meg, hogy szükség van az egyéni, társadalmi és vallási megújulásra. Az egyénire azért, mert bűnös kezek, tisztátalan lelkek nem építhetik a szent jövőt; a társadalmi megújulásra, mert laza talajon nem állhat sziklavár; vallási megújulásra, mert Istenen kívül, az Istenben való szent életen kívül és Istenben egybeolvadó egyetemes felebaráti szeretet nélkül nincs boldogság.

Mindezeket világosan meg kell látnunk, mert elvész a nép, amikor látás nincs. (Péld 29¹⁸)

*

Lássunk őszintén, lássuk meg, hogy a bajok orvoslására is, a veszedelmek elhárítására is, a megújulásra is mimagunktól képtelenek vagyunk. Képtelenek nemcsak azért, mert porból lettünk és arasznyi lét után porrá leszünk; még kevésbé azért, mert kis nemzet, kevészámú fajta vagyunk; hanem azért, mert nyomorultak, bűnösök vagyunk. Olyanok, akikre nem egyszer ráillik a Jelenések könyvének jeilemzése, tanácsa (Jel 3¹⁷): „Mivel azt mondod: Gazdag vagyok és meggazdagodtam és semmire nincs szükségem; és nem tudod, hogy te vagy a nyomorult és a szánandó és szegény és vak és mezítelen: azt tanácsolom, szemgyógyító írral kend meg a te szemed, hogy láss.“

Lássuk meg őszintén *nyomorúságunkat*, mert nem összhangzatosan fejlődött a társadalmunk. Rétegződése szaggatott, tagozata nem szervesen kapcsolódó, a terhet viselő tengely körül való elhelyezkedése egyenletlen. Innen van az, hogy nagy rázkódások állanak be, ha a súlypont egyiktől a másik felé tolódik. Szánan-

dók vagyunk, mert nem fejlesztettük nemzetünk egységes szellemét, népünk és fajunk egészségét úgy, amint kellett és lehetett volna. *Szegények* vagyunk, mert nem használtuk jóra javainkat. Nem vettük számba bölcsen, megfontoltan, hogy mink van, mi a szükséges, mi a nélkülözhető. Többet adtunk arra, ami ragyog, mint arra, ami érték. Valljuk meg, hogy *vakok* vagyunk. Embertermészetünk elesettségénél fogva „tudásra törpe, vakságra nagy.“ Józan, világos elménket elvakíttatni engedjük vagyonnal, nyilván elavult régi igazságokkal, új tanoknak kápráztató nagyotmondásaival. Véges tekintetünk belemered a gonosznak és megtevesztőnek lidércfényébe, avagy az örök evangéliomi igazságokat tökéletlenül visszaverő, de mesterkéltén kicsiszolt különféle mécsesekbe és megvakulunk a jó és igaz cselekvésére. Lássuk meg a *mezítelenséget*, amely megmutatkozik társadalmi életünk rútságában, ferdességében, titkos és nyilvános bűneiben, az erkölcsi lazaságban.

Oh, ha így őszintén látunk, már pedig erre feltétlenül szükségünk van, nem merül-e fel a vágy: vajha ne látnánk. Nem akarjuk fellebbenteni az őskor saisi fátyolát, mert attól félünk, hogy a földi örömhöz szokott arcunkra derű nem rajzolódik többé. Nekünk azonban, minden rútságunk mellett is, látnunk kell. Látást, világosságot szomjúhozunk, mert a sötétség a sátán birodalma. Aki sötétségben van, nem tudja hova megy, mert a sötétség megvakítja az ő szemét (1 Jn 2₁₁); aki világosságban jár, Istenben van, mert Isten világosság.

*

A jerikói vak megnyílt szemeivel Jézust látta meg először, Nekünk is Őt kell meglátni tekintetünkkel, magunkhoz kell ragadni Őt hitünk látásával. *Lássunk hittel* és ekkor mindenre van erőnk a Krisztusban, aki minket megerősít (Fil 4₁₃). Amidőn meggyőződünk arról, hogy szégyen az emberiségre és még inkább szégyen a keresztyén világra az a helyzet, amelybe a bűn miatt büntetésül jutott, akkor nyíljanak meg hitünk szemei és lássuk, hogy a tömkelegből csak Ő vezethet ki, aki azt mondta magáról: én vagyok az út. A földi elméletek, jelszavak zürzavarában Őt kell követnünk, mert Ő az igazság; minden, minden a halálhoz vezet, egyedül Ő az élet. Nincs más, aki által megtartatnánk, csak Krisztus.

Nyomorult, zilált, tépett a társadalom, mert sokféle a tanító; de ti senkit ne mondjatok mesternek, mert egy a ti mesteretek: a Krisztus (Mt 23₈). *Szánandók* vagyunk, telve ütésekkel, forradásokkal, gennyes kelevényekkel lelkünkben, nemzetünkben? Az Ő sebeivel gyógyulunk meg (1 Pt 2₂₄). Nem leszünk többé *szegények*, mert Ő gazdag lévén, szegénnyé lett, hogy az Ő szegénységével gazdagodjunk meg (2 Kor 8₉). *Meggazdagodjunk* egymás szolgálatára. Ma is Ő az, aki elveszi a *vakságot* és ennek következtében a nép, amely sötétségben ül, lát nagy világosságot és akik a halál

árnyékában vannak, fény derül fel azokra (Mt 4¹⁰). Hófehér palástját Ő borítja *mezítelenségünkre*, hogy a bűnbánat könnyeivel mossuk le az Ő vére által azt, amivel magunkat beszennyeztük.

*

Atyámfiai! Jézus hozzánk szól: Mit akartok, hogy cselekedjem veletek? Mi mást válaszolhatnánk?: Uram, hogy lássunk! Lássuk megszabadulásunkat és lássunk meg Téged, a Szabadítót. Amen.

Imádság.

Mindenható Isten, mennyei Atyánk! Hálaadással áldjuk szent Nevedet földi, mennyei, lelki, testi áldásaidért, amelyekkel életünk utain kegyelmedből megajándékozol minket. Magasztaljuk szent Felségedet az evangéliom világosságáért, igazságáért és szabadságáért, amelyet örök Fiad, a mi Urunk Jézus Krisztus által nyilatkoztattál ki e világnak. Dicsőítünk azért a nagy jóságodért, hogy a közelmúlt napokban átélt gondterhes és aggodalommal teljes hitpróbáltatásunk után ismét egybegyűjtöttél minket szent színed elé. Áldunk azért a kegyelemért, amely által mindezeknek megismerésére látó szemeket, világos értelmet adtál nekünk..

Mennyei Atyánk! Fogadd kérünk szívesen gyermeki szívünk háláját e látásért; és láttasd meg áldásodat mindazokon, akikért és amikért Hozzád könyörgünk.

Könyörgünk Hozzád bűnbánó, alázatos esedezéssel a mi édes magyar hazánkért, amelyet nemzetünknek elidegeníthetetlen örökségül adtál. Állítsd helyre épségét, add vissza békességét, jólétét, áhítva várt boldogságát. Áraszd áldó kegyelmedet bölcs Kormányzónkra, hogy az igazság, jog és szabadság révébe vezethesse választott magyar népedet.

Áldd meg ezt a várost, amelyben nekünk lakozást engedte. Áldd meg, virágoztasd, gyarapítsad egyetemünket, hogy békességes csarnokaiban, intézeteiben a hit fénylő napja és a tudomány tündöklő világossága el ne homályosuljon soha. Áldd meg tanárait, ifjúságát testi-lelki erővel, kitartó munkakedvvel és dús eredményekkel, hogy az ő egész életük, gondolataik, beszédeik és tetteik által szálljon szent Nevedre dicséret és dicsőség. Vezéreljed Igéddel és Lelkeddal az ősi Kollégiumot, őrizd meg és növeld négy évszázad által megszentelt falai között az igaz hitet, a tiszta erkölcsiséget és a hazaszeretetet.

Tarts meg és erősíts egyen-egyen mindnyájunkat Szentlelkednek erejével, hogy testi-lelki ellenségeinknek mindenkor szilárdan ellenállhassunk és tusakodásainkban el ne essünk, míglén végre teljes diadalmat nyerünk.

Mindezeket azért kérjük Tőled, Atyánk, mert Te, mint a mi Urunk, Királyunk és mindenek felett hatalommal bíró Felséges Istenünk, nekünk minden jót meg akarsz adni és meg is adsz szent Neved dicsőségére a Krisztus Jézusban örökkön-örökké. Amen.

Az Úrtól lett ez.

Alapige: Máté ev. 21. r. 42/b. v. :

Az Úrtól lett ez és csodálatos a mi szemeink előtt.

Keresztyén Atyámfiai! Ameddig a történelem a multba világít, nem sok olyan tíz hónap volt, amely annyira gazdag lett volna eseményekben, eredményekben és az igazság diadalában, mint a mögöttünk levő időszak. Ha e tanévre csak futólag tekintünk is vissza, a záródó napok hangulatában: az egymásra tornyosuló történések, sikerek, a várt, de minden várakozáson felül teljesült remények láttára, a magunk gyarlóságának érzetében önként hangzik szívünkbelől a vallomás: *Az Úrtól lett ez és csodálatos a mi szemeink előtt.*

Amikor ezelőtt négy évtizeddel magasra emelt homlokkal közeledett a huszadik század és a későbbi években, amikor sorra mutogatta a szabad verseny előnyeit, az érdektársulatok érvényesülését, a nemzetek felett, vagy népeken keresztül lépő láncolatok erősségét, az anyagi erő felhasználását, a meghódíthatatlannak gondolt szférák leigázását: valóban úgy tüntette fel az emberi létet, a haladást, a boldogulást, hogy halaványulni látszott a hit, az erő mögött törpült a jog, a rongált szervezet rendbehozatala gépies ténykedésnek minősült, az emberi gondolat előtt nem volt lehetetlen.

Ebben a világban féktelenül szabad volt az ember, mert a szabadságra teremtett ember nem akarta ismerni Azt, aki őt szabadnak teremtette, sem Azt, aki őt a bűntől szabaddá tette. Ha akkor valaki felsóhajtott volna a prófétával: „Gonoszságból gonoszságba futnak, engem pedig nem ismernek, azt mondja az Úr“ (Jer 9s), bizonyára szemébe mosolyogtak volna azok is, akik neveletésüknél és lelki alkatuknál fogva magukat vallásosaknak, vagy éppen keresztyéneknek tartották.

Az emberi önhittség nem ismert határt. S végső következményképpen az emberi kultúra legmagasabb fokán, a keresztyénység világszerte hirdetése idején kirobbant a világháború, amelyben az elbizakodott hitetlenség büntetéséül tombolt a bűn, garázdálkodott a gonoszság, nevetett az álnokság, gúnyolódott az istentelenség, fénnyel hordta fejét a hitványosság. Amikor pedig „a viszály elvérzett a csatákon“, amikor a holtra fáradt fél győzőnek hitte magát a tehetetlen mellett: akkor porba hulltunk, összeestünk. Megcsalt az emberi erőbe vetett bizalom, kettétört a magunkkovácsolta erkölcsi mérleg rúdja, tévesztőbe vittek ábrándos lázálmok s amikor felébredtünk: kezünk, lábunk béna, hangunk értetlen volt.

Vajh' mi kevesen voltak ekkor, akik meglátták és bűnbánóan vallották, hogy *az Úrtól lett ez.* Vesztett játszmat, helytelen tájékozódást emlegettek, földi menedéket kerestek és nem látták,

nem is akarták látni még ekkor sem, hogy az *Úrtól lett ez!* Legkevésbé mondták pedig azt, hogy csodálatos, mert szemök volt a látásra, de nem láttak. Egyik oldalon sem látták, hogy az akkori helyzet mindkét félre, az úgynevezett győzőre és legyőzöttre egyaránt veszedelmes és ha a Teremtő által adott erkölcsi alapra nem helyezkednek, akkor minden összedől és hiába minden emberi biztonság, emberi szövetség és megépített erő.

Mi sem láttunk tisztán. Minthogy azonban a sokak által kétségbevont, de mégis meglevő becsületen és vérző csonka országunkon kívül földi kincsünk nem maradt, ösztönösen és ihletszerűen a lelkiekre tekintettünk: Istenre, az Átala adott hazára, a világrend alaptörvényére: az örök igazságra és a feltámadásra. *Az Úrtól lett ez* és az volt a csodálatos, hogy sem két évtizede, sem két évtized alatt nem roppant össze nemzeti létünk. Isten nem csúfoltatik meg, az Ő törvénye alól nem vonhatja ki magát büntetlenül sem ember, sem nemzet. Büntetése nem oly hamari, mint az emberi bosszú, megtorlása halandó szem látása szerint olykor késni látszik, de el nem marad. Az egyének és családok életében, országok és birodalmak történetében van ítélet. Semmi sem bizonyosabb ennél. Enyém a bosszúállás, én megfizetek — ezt mondja az Úr (Róm 12:19).

És Ő megfizetett. Távol legyen tőlünk az a vakmerőség, hogy az örök Bíró ítélő munkásságába beletekintsünk, vagy hogy csak az emberiség egyik-másik részén történeteket Isten ítéleteként minősítsük, ám mégis lehetetlen, hogy ne hirdessük Istennek ama nagyságos dolgait, amelyeket láttunk és hallottunk. Az, — hogy a védelemre és támadásra hihetetlen módon felfegyverzett ország régi határa hamarabb összeomlott, mint a hazugságra alapozott palánk, — hogy a legnagyobb földi hatalmak legerősebb képviselői nem tudták kivonni magukat egy árva nemzet igazságának lenyűgöző ereje alól, — hogy a legkülönbözőbb emberi tervek, ellentétes számítások, önző nemzeti érdekek ellenére visszakaptunk egy országrészt: mind-mind az Úrtól lett. Vagy talán mienk volna az érdem? Mi voltunk az erősek, a nagyok és dicsők?! Mi voltunk az okosak, a jól számítók és ügyesek?! Nem az Úr-e az, aki tartotta bennünk a lelket, élesztette a bizalmat, ápolta a hitet, nem engedte feledni a jogot, gyógyítgatta sebeinket, elevenen őrizte meg lelkünk szabad világát. Igenis; Ő irányította az igazság szolgálatába a hatalmakat. Ő fogta le a hamisság mellett emelkedni kezdő karokat. Nyilván megmutatta nekünk, hogy Ő és egyedül csak Ő a mi Istenünk. Amit ezelőtt egy évvel remélni sem mertünk és ha valaki mondta volna, nem hittük volna, az ma valóság, szívet megremegető, kezeket imára kulcsoló valóság. *Az Úrtól lett ez és csodálatos a mi szemünk előtt!*

Huszonöt esztendővel ezelőtt, a világháború első hónapjában parányi kezdettel, de Istenbe vetett erős hittel, élő reménységgel megindult egyetemünk élete. Néhány év múlva alig volt betevő

faiatunk. Összeszededetett felszerelésünk garázdák martaléka lett, a kivágott százados fák mellett az ormótlan falak nem sok biztatást nyújtottak. És egyszerre csak mégis, a halál révéből visszatért beteg arcára mosolyt derített a nagyerdei fülemile dala, a tudomány megnyílt otthonának képe kedvesen fürdik a tó tükrében és az Isten kegyelméről a multban rendületlenül bizonyosságot tett tanuknak ércemlékei után immár az ég felé mutat az egyetemi templom tornya. Az ég felé, mert az Úrtól lett ez és csodálatos a mi szemünk előtt.

Atyámfiái! Bármennyire bizonyos is, hogy az emberiség egész történelme és annak szemünk előtt lefolyt darabja azt igazolja, hogy a Teremtő által az embervilágba és a lelki életbe adott törvények uralma csorbítatlan és ami velünk történt e földi hazában, az Úrtól lett: mégis szabad nyilván szólanom előttetek és megvallanom, hogy e földi események csak tükörei annak a kibeszélnetetlen lelki boldogságnak, idvességnek, amelyre az alapigénkül szolgáló szavak eredetileg vonatkoznak. A zsoltáros, aki e szavakat eloször leírta, az örvendezés közben elfeledett, az értelmeselek előtt megvetett kőnek, az igazi értékek felmagasztalásáról énekel; Megváltó Urunk pedig a bűn által eltompított látás elhomályosodásával szemben Isten örök tervének megvalósítását bizonyítja e szavakkal. A bűnben fogantatott, bűnben született, napról napra bűneit szaporító ember éppúgy nem képes a gonoszság kelepcéjéből való szabadulásra, mint az a társadalom, vagy ország, amelyben tetőtől talpig nincs épség, amely csupa seb: ami vagyunk mi egyénileg és közösségben. Nem vagyunk azok és olyanok, akiknek és amilyeneknek lennünk kellene s amilyenek lehetnénk. Bűnösségünk Isten és lelkiismeretünk előtt nyilvánvaló, vétkeességünk elrettentő. És mi mégis élünk, mégis vagyunk. Bűnösségünk súlya nem rokaszt le: van, aki segít emelni; vétkeességünk nem rémít: van, aki elfedezi: a mi Urunk, Jézus Krisztus, aki életét adta érettünk, hogy látván lássunk, hallván halljunk és az Ő kegyelméből erőtlenségünk elvégezhesse a rámért munkát.

Megérdemeltük-é ezt? Nem. És mégis megkegyelmeztetek vagyunk; mégis fiak vagyunk. Az Úrtól lett ez és csodálatos a mi szemünk előtt. De éppen, mert csodálatos, azért bizonyos, azért örvendetes, azért örök.

Atyámfiái! E tanév elején azt kértük Istentől, hogy lássunk. Esdeklésünkre válaszolt. Végtelen jóságából megadta, hogy lássuk, ami Tőle lett, a csodálatost. Áldassék érte mindörökké. Amen.

Imádság.

Örökkévaló Isten, Mennyei Atyánk az Úr Jézus Krisztusban! Hálaadással magasztaljuk teremtő és gondviselő hatalmat, bölcseségedet és irgalmasságodat, amellyel fenntartod, igazgatod a mindenséget és aképpen intézed az élet és a világ folyását, hogy

mindenütt, mindenkor, minden a Te egyedül jó akaratod szerint történik.

Áldunk azért a kibeszélhetetlen atyai szeretetedért, amelyet a mi édes hazánk és nemzetünk iránt a közelmúlt időkben kegyelmesen megmutattál.

És háládatos szívvel köszönjük azokat a számtalan jótéteményeidet, amelyekkel a már-már elmúló tanévben tudományegyetemünk hatóságait, tanárait és minden tagját megajándékoztad.

Bárcsak méltók lehetnénk a Te segedelmeddel ennyi áldásaidra! Bárcsak egész életünk szakadatlan hálaadás lenne a Te dicsőségedre.

E végből, bűneinken bánkódó töredelmes szívvel szent színed előtt leborulva és bűnbocsánatért fohászkodva, gyermeki bizodalommal kérünk: áraszd reánk Szentlelkednek minden jó, szép és igaz cselekedetre képesítő erejét és kegyelmét, hogy Téged igazán megismerjünk és minden munkáidban — amelyekben világol a Te mindenhatóságod, bölcseséged, jóságod, könyörületes séged és tökéletes séged — Téged lélekben és igazságban imádjunk és dicsőítsünk.

Könyörgünk a Te országod eljöveteléért, Szentlelked és Igéd áldásaiért, szent egyházad fennmaradásaért és diadaláért.

Könyörgünk, Altalad szent örökségül adományozott édes hazánk békességének, határa épségének, nemzetünk szabadságának, jogainak, édes anyanyelvünk szépségének megvédelméért és virágoztatásáért.

Buzgó szívvel imádkozunk hazánk fenkölt szellemű, bölcs Kormányzójának életéért és boldogságáért; nemzeti művelődésünk gyarapodásának áldásos előmozdításáért.

Sokasodjék meg áldó kegyelmed városunkon, tudományegyetemünkön, ősi Kollégiumunkon és minden hivatású felebarátainkon, embertársainkon. Ápold és terjesszed közöttünk az igaz hitet, a tiszta erkölcsöt, az igaz tudományt, a kötelességérzetet a köz javára és szent Neved dicsőségére.

Oltalmadba ajánljuk az egyetemünk köréből távozó reményteljes nemzedéket. Atyai áldásod kísérje őket az élet útjain mindenha. Légy és maradj egyen-egyen mindnyájunknak mindvégiglen kegyelmes Istenünk és gondviselő mennyei Atyánk!

Bocsáss el minket e szent hajlékból lelki-testi áldásaidnak és megszentelő, idvezítő kegyelmednek ígéretével és könyörgésünk meghallgatásának boldogító hitével, a mi Urunk Jézus Krisztus váltságéreméért. Ámen.

